

Valerian Stan
Procesul Goma: deruta pârâților

(text încredințat pentru a fi reprodus și aici)

(I)

“După ce s-au văzut chemați în instanță, unii dintre calomniatorii lui Paul Goma au început să se plângă, în lungi articole publicate în pres, că gestul scriitorului în exil „reprezintă un atac la libertatea de exprimare”. Argumentele? Cel mai adesea deplorabile (l-am inclus aici și pe Gabriel Andreescu, unul dintre denigratorii dogmatici ai lui Paul Goma – chemat pe bună dreptate și el în judecată). Că afla ceva s-a putut întâmpla în niște comentarii din ziare, mai treacă meargă, dar că aceleași „argumente” au fost invocate în chiar Întâmpinările depuse la dosar e mai greu de înțeles. Mai ales că lotul amintirilor pârâți e unul cu nesfârșite pretenții.

Un exemplu sau două cred că sunt suficiente. Nicolae Manolescu, Ion Vianu și Andrei Oișteanu au fost ales să fie apărați de renumita – în multiple sensuri – firmă de avocatură „Mușat și asociații” (dimpreună cu Carmen Mușat, consoarta avocatului Gheorghe Mușat, chemată și ea în judecată). Ce spun marii avocați în apărarea marilor pârâți? Nici mai mult nici mai puțin că faptele clienților lor nu sunt câtuși de puțin ilicite întrucât tot ceea ce ei au scris în presă despre Paul Goma – că este antisemit, că justifică crimele comise de români împotriva evreilor începând cu 22 iunie 1941 ș.c.l. – s-a situat strict „în limitele libertății de exprimare”. Iar de aici începe argumentarea „în drept”.

Spun afla distinșii avocați ai distinșilor calomniatori: clienții noștri n-au ieșit cu o centimă barem în afara limitelor libertății de exprimare. Curios să afli care sunt respectivele limite, descoperi că pe câteva pagini bune din Întâmpinarea lor iluștrii avocați și iluștrii calomniatori s-au pretat la o potlogărie prima. Si iată cum. După ce în primul paragraf al său articolul 30 din Constituția României proclamă libertatea de exprimare drept un drept fundamental „inviolabil”, într-unul din alineatele următoare (alin 6) este prevăzut că „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine”. Convenția europeană a drepturilor omului, articolul 10 mai exact, este și ea în exact același sens, fiind stabilit că libertatea de exprimare „comportă îndatoriri și responsabilități pentru protecția reputației sau a drepturilor altora”. E ceva neclar aici? Bineînțeles că nu! Numai că, întrucât textele amintite sunt evident defavorabile pârâților calomniatori și faptelor lor, avocații mușatini au sperat că o vor rezolva cu sofisme și prestidigitații avocățești de doi bani. Nu au citat măcar un cuvânt din cele două articole (care fac foarte clar faptul că libertatea de exprimare nu trebuie să prejudicieze reputația altuia, onoarea și dreptul la propria imagine), în schimb au invocat, hodoronc-tronc, un alt articol din Constituție

(art 20) potrivit căruia, dacă în materia drepturilor fundamentale există neconcordanțe între tratatele la care România este parte și legile interne, au prioritate reglementările internaționale. Cu alte cuvinte, au spus ei, în speță ar fi aplicabil nu art 30 din Constituția României, ci art 10 din Convenția europeană. Ceea ce, să fiu iertat, e o prostie maximă. Iar asta deoarece, e evident pentru oricine, între cele două texte nu e nicio „neconcordanță” – ba dimpotrivă, o concordanță cât se poate de armonioasă. Ambele stabilind inechivoc că libertatea de exprimare, garantată și inviolabilă, nu poate să aducă atingere reputației altuia și dreptului la propria imagine.

Dar stratagema frauduloasă nu a fost una de dragul stratagemei, ci prin ea s-a urmărit să se ocolească cele două reglementări de care am amintit (mai ales textul Convenției europene) și să se găsească o ieșire în jurisprudența Curții Europene – care, se știe, are constant interpretări mai largi ale limitelor libertății de exprimare. Numai că pledoaria frauduloasă nu se oprește aici, ci continuă încă și mai avântată și nonșalantă.

Curtea de la Strasbourg a decis în repetate rânduri că limitele libertății de exprimare sunt mai largi atunci când este vorba despre politicieni și persoane ocupând poziții publice. O asemenea interpretare este cât se poate de firească de vreme ce asemenea persoane își asumă responsabilitatea guvernării iar a supune unui control critic riguros activitatea lor ține de esența oricărei societăți democratice. Știind foarte bine acest lucru, adversarii lui Paul Goma au făcut însă un lucru absolut jenant moralmente – și descalificant din punct de vedere profesional în ce-i privește pe avocați. Ei au invocat trei decizii ale Curții europene, vizînd toate chestiunea limitelor libertății de exprimare în cazul politicianilor și funcționarilor publici, și le-au extrapolat în mod abuziv și fraudulos asupra statutului de scriitor și publicist al adversarului lor – „persoană publică”, i-au zis ei.

Săptămâna care vine voi produce dovada falsului pe care calomnatorii lui Paul Goma și avocații lor l-au comis – cu premeditare, se va vedea – sperînd că vor evita o condamnare pe care o merită cu prisosință. Până atunci aş mai spune doar că inclusiv acest episod arată cât de importante vor fi profesionalismul și obiectivitatea judecătorilor investiți cu judecarea dosarului de față. Paul Goma are deja câteva motive să-și dorească încă și mai tare acest lucru de vreme ce, iată, un dosar care a fost depus pe rolul instanței de aproape un an și jumătate se află în continuare în faza actelor prealabile de procedură. Sigur că da, faptul că în cauză sunt și pârâți cu domiciliul în străinătate poate să explice întrucâtva această situație; spun întrucâtva pentru că cel puțin la nivelul reglementărilor procedurilor de citare pentru străinătate există multe lucruri amendabile. Totodată, însă, până acum a existat și cel puțin o situație în care judecarea a fost amânată dintr-o culpă exclusivă a instanței de judecată – o culpă cât se poate de serioasă și care nu știu să fi fost sancționată în vreun fel: la termenul din vară, procesul a fost amânat pentru că... greșiera a omis (nu cumva intenționat?) să trimită citațiile către doi sau trei dintre pârâți. Timp în

care calomniatorii lui Goma nu numai că nu sunt trași la răspundere dar unii dintre ei, sfidînd procesul în curs, își continuă încă și mai virulent atacurile (diversionistul de inspirație securistă Mihai Dinu Gheorghiu a ajuns până acolo – unde altundeva decât în „Le Monde”? – încât să se mire instigator că statul francez nu-i retrace protecția luptătorului anticomunist).

II

“Aminteam în prima parte a articolului de față că avocații unora dintre pârații din procesul Paul Goma au invocat fraudulos câteva decizii ale Curții de la Strasbourg în speranța că instanța îi va scuti pe clienții lor de o binemeritată condamnare. Voi continua repetînd mai întîi că, prin jurisprudența sa, Curtea europeană a decis în mod constant că în cazul politicianilor și al funcționarilor publici – date fiind pozițiile oficiale pe care aceștia le ocupă – limitele libertății de exprimare sunt mai largi decât în cazul celorlalte persoane.

Un caz foarte celebru al unei asemenea decizii este cel al redactorului șef de la revista austriacă „Profil”, Peter Lingens, în care ziaristul fusese condamnat în țara sa pentru un număr de afirmații critice făcute la adresa lui Bruno Kreisky, cancelar în funcție la acea dată și președinte al Partidului Socialist Austriac. Prin decizia sa, CEDO a constatat că din instanțele din Austria violaseră libertatea de exprimare a ziaristului atunci când l-au condamnat pentru ceea ce publicase cu privire la cancelarul austriac. Reproduc un pasaj din motivarea Curții, așa cum acesta a fost tradus și reprodus (absolut fidel) în volumul "Hotărâri ale CEDO", Editura Polirom, 2000 – cazul Lingens c Austria: "Limitele criticii presei sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuiți. Spre deosebire de indivizii obișnuiți, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvînt și faptă, atît din partea jurnaliștilor cît și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță". Cum vedem, în argumentarea deciziei sale privitoare la limitele libertății de exprimare, Curtea a avut în vedere – din considerente evidente pentru oricine – calitatea de „politicieni”, de persoane ocupînd funcții oficiale, a celor în legătură cu care limitele libertății presei, ale libertății de exprimare, sunt și trebuie să fie mai largi decât în cazul celorlalte persoane. Dat fiind că adversarul lor, Paul Goma, nu avea și nu are statutul public oficial în considerarea căruia CEDO a decis cum a decis, avocații s-au gândit să extrapoleze puțin – puțin mai mult, cu de la sine putere, abuziv și fraudulos – cele stabilite, foarte clar, de Curtea Europeană. Așa că în citatul pe care l-au reprodus din amintita decizie au înlocuit „politicienii” (subiect al limitelor mai largi ale libertății de exprimare) cu „persoanele publice”. Au făcut-o însă atît de neatent și neinspirat încît redactarea frazei care a rezultat i-a dat de gol prin dezacordul dintre substantivul neutru „persoanele publice” (cu care, cum spun, au înlocuit substantivul masculin „politicienii”) și pronumele „aceștia”, rămas nemodificat din citatul original.

Dar nu doar acest caz a fost invocat denaturat, ci și cel al jurnalistului de radio luxemburghez Marc Thoma, care fusese condamnat de instanțele țării sale în cadrul unui proces intentat de un grup de funcționari publici. Și în acest dosar Curtea Europeană a decis că libertatea de exprimare a fost încălcată. Avocații denigratorilor lui Paul Goma au produs aici o fraudă prin citarea trunchiată și manipulatorie a deciziei CEDO. Și au făcut-o cu exact același scop, încercând să extrapoleze la adversarul clienților săi o argumentare care viza și aici exclusiv „oamenii politici” și „funcționarii publici”. Astfel, în Întâmpinarea depusă sunt reproduse următoarele două fraze: „Dacă presa nu trebuie să depășească anumite limite, ținând în special de reputația și drepturile altuia, ei îi incumbă totuși să comunice, cu respectarea obligațiilor și răspunderilor pe care le are, informații și idei asupra chestiunilor de interes public. Libertatea jurnalistică include și posibila recurgere la o anumită doză de exagerare, chiar de provocare”. Citatul se oprește aici întrucât ce urma nu mai era deloc convenabil avocaților manipulatori și iluștrilor lor clienți, după cum poate oricine vedea: „Limitele criticii admisibile sunt, ca pentru oamenii politici, mai largi pentru funcționarii acționând în exercitarea funcțiilor lor oficiale decât pentru simplii particulari” – Cauza Thoma c Luxembourg, în Corneliu Liviu Popescu, „Jurisprudența CEDO (1999-2002)”, București, Editura All Beck, 2003. Așadar, „oameni politici” și „funcționari acționând în exercitarea funcțiilor lor oficiale”, ceea ce Paul Goma nu este cu nici un chip. Iar dacă nu are un asemenea statut, este pentru oricine evident că prin calomniile proferate la adresa lui clienții avocaților mușatini au comis un număr de fapte ilicite (prin care i-au prejudiciat reputația și dreptul la propria imagine) – și în consecință trebuie să răspundă pentru faptele lor. Altă cale nu există. În sfârșit, tot fraudulos au procedat adversarii lui Paul Goma și atunci când au invocat cazul Dichand și alții c Austriei, care de asemenea se referă la „politicieni și funcționari publici”. Hans Dichand, editor-șef și publicist al ziarului Neue Kronen-Zeitung fusese condamnat de instanțele austriece în urma unui proces intentat de către Michael Graft, lider al unui partid politic, deputat și președinte al Comisiei legislative a Parlamentului – împrejurări care bineînțeles că în Întâmpinarea pâraților detractori au fost trecute sub o grea și jenantă tăcere (vezi Cauza Dichand and others v. Austria, la :

<http://cmiskp.echr.coe.int/#!/tktpl97/viewhbkkm.asp?action=open&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649&key=22902&sessionId=1716991&skin=hudoc-en&attachment=true>).

Maniera în care și-au făcut până acum apărarea sugerează o anume derută printre denigratorii lui Paul Goma. Un exemplu sau două arată că ei au probleme nu doar cu argumentarea „în drept” a apărării lor, dar și cu cea „în fapt”, cu „fondul” lucrurilor așadar. Pârâții apărați de „Mușat și asociații”, la care m-am referit până acum, dar și cei aparținând Federației Comunităților Evreiești din România, insistă inclusiv în Întâmpinările la Cererea de chemare în judecată că Paul Goma „justifică” crimele pe care românii le-au comis împotriva evreilor ulterior declanșării campaniei antisovietice din cel de-al

Doilea Război Mondial (începînd cu 22 iunie 1941).

Nici vorbă de așa ceva! Am mai spus-o și cu alte ocazii și n-am să mai insist, Paul Goma nu a „justificat” nicicînd respectivele crime. El a încercat, pentru sine și cititorii săi, să găsească o explicație acestei atitudinii – „inadmisibile, reprobabile, criminale, condamnable”, cum el însuși o numește fără echivoc în scrierile incriminate de calomnii săi. Iar principala explicație pe care scriitorul exilat o găsește celor întîmplate este răzbunarea românilor („inadmisibilă, reprobabilă, criminală, condamabilă” – repet!) pe ceea ce evreii făcuseră cu un an mai devreme: „agresiunea sălbatică, fanatică, rasistă, anti-românească, anti-goi, anti-creștină (încălcarea Poruncii a 6-a)” a evreilor împotriva românilor militari și civili pe timpul retragerii din iunie – iulie 1940 din Teritoriile Ocupate de trupele sovietice.

Așadar: Paul Goma caută explicații, nu „justifică”! Iar *pentru acuzatorii acestuia a venit timpul să facă judecătorilor dovada că afirmațiile lor sunt adevărate, adică să producă un singur citat din care să rezulte că Paul Goma „justifică” crimele conaționalilor săi* (subl. mea, P.G.). Iar dacă nu o vor face – și nu au cum s-o facă – să plătească pentru răul făcut. Un alt exemplu: din Întîmpinarea FCER rezultă că Paul Goma ar fi antisemit inclusiv prin aceea că, în textul incriminat de reprezentanții săi, sunt criticați membrii evrei ai Comisiei Wiesel de Studiere a Holocaustului din România, ceea ce este complet neadevărat, criticile autorului îndreptîndu-se deopotrivă și către membrii români ai Comisiei – dar și către mulți alți intelectuali români contemporani. De altfel, dintr-o neatenție de redactare frizînd ridicolul, pârații și rețin faptul că Paul Goma critică „intelectualii evrei și români membri ai Comisiei” – ceea ce face evident absurdă acuza că Goma este antisemit din cauză că îi critică pe evreii din amintita Comisie.

Apropo de ridicol, într-un text din urmă cu ceva timp, Gabriel Andreescu nu are niciun dubiu că Paul Goma va pierde procesul și că, în consecință, se va ajunge într-o „situație ingrată, pentru care Goma este deplin responsabil, deși în parte aventura stă pe umerii celor care l-au sfătuit, dacă nu împins, spre acest demers jenant moral și costisitor material”. Sigur că, dată fiind poziția în care se află – abia ea jenantă – aceea de calomniator zelos al respectatului scriitor și luptător anticomunist, este de înțeles că Gabriel Andreescu visează la un deznodămînt care să-l scutească de încă o condamnare pentru calomnie. Dar să spui că un om ca Paul Goma a deschis acest proces fiind manipulat și împins de la spate de nu știu cine înseamnă să-ți fi pierdut pînă și simțul ridicolului.”